

सुर्नया गाउँपालिका गाउँ सभा १७ औं अधिवेशन

प्रस्तुत

आ.व. २०८२/०८३ को

नीति, कार्यक्रम तथा बजेट

सुर्नया गाउँपालिका

रौलेश्वर, बैतडी

मिति :- २०८२/०३/१०

सम्बत २०८२ सालको नीति नं. ०१

आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को नीति कार्यक्रम तथा बजेट

मिति :- २०८२/०३/१०

सभाध्यक्ष ज्यू,

गाउँ सभाका सदस्यहरु, कर्मचारीहरु लगायत उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावहरु

सर्वप्रथम सुर्नया गाउँपालिकाको गाउँ सभाको सत्रौ अधिवेशनमा यहाँहरुलाई हार्दिक स्वागत गर्दछु ।

सभाध्यक्ष ज्यू

गाउँ सभाका सदस्यहरु

उपस्थित सम्पूर्ण भद्र महिला तथा सज्जनवृन्द ! ! !

सुर्नया गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८२।०८३ को नीति तथा कार्यक्रम, यस गरिमामय गाउँ सभा समक्ष प्रस्तुत गर्ने अनुमती चाहन्छु ।

सर्वप्रथम इतिहासको कालखण्डमा देशको शासन व्यवस्था परिवर्तन एवं शान्ती स्थापनाको लागि आफ्नो ज्यान बलिदान गर्ने ज्ञात अज्ञात शहिदहरु प्रती श्रद्धासुमन व्यक्त गर्दै हार्दिक समवेदना व्यक्त गर्न चाहन्छु। नेपालको भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय एकता स्वतन्त्रता र स्वाभिमानलाई अक्षुण्ण राख्दै देशको समानता तथा समुचित विकासका लागि विभिन्न धर्म, लिङ्ग, पेशा, जातजातिको जनसहभागिता एवं समान अवसर सहित मुलुकमा स्थापना भएको संघीयता पश्चात सम्पन्न दोस्रो स्थानीय तहको निर्वाचनमा निर्वाचित भई यस सम्मानित सभा समक्ष नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा गौरवाम्बित भएको छु । यस सुर्नया गाउँबासीको अगाढ आस्था, माया र प्रेरणाबाट प्रेरित भई मैले सुर्नया गाउँपालिकालाई समानुपातिक एवं सांस्कृतिक जीवन्त गाउँपालिकाका रुपमा अगाडी बढाई नेपाल भरिनै यस गाउँपालिकाको गौरवलाई उच्च राख्न केही महत्वपूर्ण नीति तथा कार्यक्रम गाउँसभा समक्ष प्रस्तुत गर्न पाउँदा हर्षानुभुति गरेको छु।

सुर्नया गाउँपालिकाको आगामी आ.व.को नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा लोककल्याणकारी अवधारणा, संविधानले परिकल्पना गरेको समाजवाद तर्फको यात्रा र विकासको क्रममा आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक रुपमा पछाडि परेका समुदायहरु समेतलाई मध्यनजर गर्दै सम्पूर्ण गाउँपालिकाबासीको सर्वोपरी हितलाई केन्द्रमा राखी समानता र समतामूलक ढङ्गले तयार पारिएको छ ।

सुशासन लोकतन्त्रको आधारस्तम्भ भएकोले सुर्नया गाउँपालिकाका कार्यहरुमा पारदर्शिता, आर्थिक अनुशासन तथा सामाजिक न्यायलाई अङ्गिकार गर्दै भष्ट्राचारमुक्त विधिको शासन व्यवस्थाको सुनिश्चितता गरिनेछ । गाउँपालिकाका भौतिक तथा सामाजिक उत्थानका योजनाहरु बनाउँदा वातावरणीय पक्षलाई विशेष ध्यान दिइनेछ । गाउँपालिकाको विकास निर्माणको कार्यमा समुदाय, सहकारी, गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्र लगायत साभेदार संघ संस्थाहरुको सहकार्य आवश्यक हुने हुनाले सहभागितामूलक साभेदारीलाई प्रश्रय दिने र बहुलगानीको सम्भावना बढाउने कार्यहरुलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

सभाध्यक्ष ज्यू

सभाका सदस्यहरु

बैतडी जिल्लामा सुर्नया गाउँपालिका ऐतिहासिक, प्राकृतिक, साँस्कृतिक तथा धार्मिक दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण क्षेत्र भएकोले विशेष पर्यटकीय केन्द्रको रूपमा विकास हुने सम्भावना छ । पवित्र धार्मिक एवं प्राकृतिक सौन्दर्यले भरिपूर्ण एसियाकै लामो पातालभुमेश्वर गुफा धार्मिक क्षेत्र, रौलाकेदार, गोफा केदार, गोबेश्वर, अनिरुद्र, बासुलिङ, लगायत शक्ति पिठहरु, सुर्नया नदि, जडीबुटी, वन पैदावर, कृषि, पशुपालन, नगदेबाली लगायत थुप्रै सम्भावनाका क्षेत्रहरु छन् । यी क्षेत्रहरुको प्रभावकारी उपयोग र दिगो विकास गरी आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको विकास मार्फत विकासका क्षेत्रमा अहिलेसम्म भएका सकारात्मक प्रयास, राजनैतिक दलहरुबाट भएको सहयोग, विकास साभेदारहरुको प्रयास, विभिन्न सरकारी एवं गैरसरकारी

निकायहरूको सहयोग, समन्वय र सहकार्य, निजि क्षेत्रको प्रवेश, पत्रकार तथा नागरिक समाज लगायत सुर्नया बासीको विकास प्रति रहेको चासो सुर्नयाको समग्र विकासको लागि अवसरका रूपमा लिएको छु।

सभाध्यक्ष ज्यू

सभाका सदस्यहरु

सुर्नया गाउँपालिका गाउँ सभाको सत्रौं अधिवेशनबाट विभिन्न ५ ओटा विषयगत क्षेत्र पुर्वाधार विकास, सामाजिक विकास, आर्थिक विकास, वन तथा वातावरण, विपद व्यवस्थापन, सुशासन तथा संस्थागत विकासमा नीतिहरु पारित गरेका थियौं उक्त नीतिहरु कुनै वार्षिक रुपले पूरा गरिने र कुनै नीति आवधिक हिसाबले कार्यान्वयन गरिरहेको अवस्थामा हामी छौं, नीतिहरु हाम्रा मार्गदर्शन हुन र यस गाउँसभाको सत्रौं अधिवेशनले पनि केही नीतिहरुमा गतवर्षकै निरन्तरता र केही नयाँ किसिमका नीति तथा कार्यक्रम समेत ल्याउने प्रयास गरेको छ। सबै नीतिलाई कार्यक्रम र बजेट संग मेल खाने किसीमले लैजानका लागि समेत म यस सभाका सदस्यहरुलाई आग्रह गर्न चाहन्छु।

हामीले सहभागीतात्मक विकास योजना तर्जुमा प्रकृया अवलम्बन गरी बस्ती तथा टोल र वडास्तर हुदै आएका योजनाहरुलाई केन्द्रीय सरकारको मार्ग दर्शन समेतलाई ध्यानमा राखी आ.व. २०८२।०८३ को नीति, कार्यक्रम र विकास योजना तर्जुमा गरिएको प्रस्तुत बजेट नीति तथा कार्यक्रमले यस गाउँपालिकाको विकास, उन्नति र प्रगतिकालागि आधार तयार गर्ने छ भन्ने कुरामा म विश्वस्त रहेको छु।

सभाध्यक्ष ज्यू

सभाका सदस्यहरु

गाउँपालिकालाई सभ्य, आकर्षक, भ्रष्टाचार अनियमिता र ढिलासुस्ती रहित सुविधा सम्पन्न बनाउन यस सभामा उपस्थित जनप्रतिनिधी लगायत राजनैतिक दल, उपभोक्ता समिति, नागरिक समाज, पत्रकार, महिला, दलित, अपाङ्ग, जनजाति बुद्धिजीवी, शिक्षक, समाजसेवी, कर्मचारी, गाउँपालिकाबासी सबैको कर्तव्य हो। विगतका राम्रा-नराम्रा कुराको समीक्षा गर्दै आगामी दिनमा कसरी राम्रो गर्न सकिन्छ भनी केही लक्षित कार्यक्रम, नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दै अगाडी बढ्नुपर्ने आवश्यकताका कारण सभाले केही लक्षित कार्यक्रम तथा नीतिहरुलाई निम्नानुसार अगाडि सारेको छ।

खण्ड दुई :

आर्थिक बर्ष २०८२/८३ को नीति तथा कार्यक्रम

२.१.१. दिर्घकालीन सोच :

“कृषि पर्यटन र पूर्वाधार”

“सुर्नया विकासको मूल आधार”

आगामी आ.ब. २०८२/८३ को नारा

“समृद्धि र सुशासन सुर्नयाको आवश्यकता”

“समावेशी र दिगो विकास हाम्रो प्रतिबद्धता”

२.१.२. लक्ष्य : प्राकृतिक साधन स्रोतको प्रभावकारी रूपमा उपयोग गरी समावेशी र दिगो विकासका माध्यमबाट आर्थिक रूपले आत्मनिर्भर र समुन्नत बनाउनका लागि पूर्वाधार, पर्यटन, शिक्षा एवम् कृषिमा जोड दिई रोजगारीको सिर्जना गरी सुशासन प्रवर्द्धन मार्फत समृद्ध गाउँपालिका र खुशी गाउँबासी बनाईने छ ।

२.१.३. उद्देश्य :

- सुशासनलाई संस्थागत गर्दै गाउँपालिकाले प्रवाह गर्ने सेवामा नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गरि सेवा प्रवाहलाई चुस्त दुरुस्त र पारदर्शी बनाइनेछ ।
- गुणस्तरिय, व्यवसायिक एवं प्रविधिमैत्री शिक्षा र भरपर्दो स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराई पूर्ण साक्षर, स्वस्थ र सभ्य गाउँपालिकाको विकास गरिनेछ ।
- समावेशी र दिगो विकासका माध्यमबाट गुणस्तरिय, दिगो भौतिक पूर्वाधार र सामाजिक विकास गरिनेछ ।
- बालमैत्री, महिला मैत्री, अपाङ्गमैत्रीका साथै लक्षित वर्गमैत्री समावेशी गाउँपालिकाको विकास गरिनेछ ।
- फोहरमैला व्यवस्थापन गर्दै पुर्णसरसफाईयुक्त र वातावरणमैत्री गाउँपालिका निर्माण गरिनेछ ।
- आधुनिक कृषि प्रणालीमा लगानी गरी रोजगारी सृजना गरिनेछ ।

२.१.४. अपेक्षित उपलब्धी : गाउँपालिकाका मुख्य बजार क्षेत्रहरु स्वच्छ, आकर्षक र सुविधायुक्त हुनेछन्, सबै ग्रामीण बस्तीहरुमा बिजुली, खानेपानी र सडक सुविधा पुग्नेछ । विद्यालय उमेर समूहका सबै बालबालिका विद्यालयमा जानेछन्, धार्मिक पर्यटकीय क्षेत्रको संरक्षण भई आन्तरिक पर्यटनको विकास हुनेछ । कृषि प्रणालीमा सुधार भई रोजगारीका सम्भावनाहरु बढ्दै गरिबी घट्नेछ । गाउँपालिका र वडाहरु बाट प्रदान गरिने सेवाहरु पारदर्शी, चुस्त र दुरुस्त भई सुशासन प्रवर्द्धन मार्फत समृद्ध गाउँपालिका हुनेछ ।

२.२ बजेट तर्जुमा गर्दा अवलम्बन गरिएका आधारहरु:

वार्षिक योजना कार्यक्रम तथा वजेट तर्जुमा गर्दा अवलम्बन गरिएका प्रमुख पद्धति तथा आधारहरु निम्नानुसार छन ।

- ✓ नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूचि ८ र ९ मा व्यवस्था भए अनुसार स्थानीय तहका अधिकारका सूचिकृत एकल तथा साभ्भा अधिकारहरु, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त र नीतिहरु ।
- ✓ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा नीति आयोग ऐन २०७४, अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ ।
- ✓ संघीय र प्रदेश सरकारले जारी गरेका नीति कानुन तथा मापदण्डहरु ।
- ✓ राजश्व परामर्श समिति,श्रोत अनुमान तथा वजेट सिमा निर्धारणसमिति,वजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिबाट प्राप्त राय सुभाबहरु ।
- ✓ नेपाल सरकार एवं प्रादेशिक सरकारबाट प्राप्त वजेट सिलिङ्ग र वजेट तर्जुमा गर्दा लिनुपर्ने आधारहरु ।
- ✓ सुर्नयाको समग्र विकासमा चासो राख्ने राजनीतिक दल, समाजसेवी, बुद्धिजीवी, युवावर्ग लगायत सम्पूर्ण विकासप्रेमीहरुबाट प्राप्त सुभाबहरु ।
- ✓ विषयगत कार्यालय/ निकायबाट प्राप्त राय सुभाबहरु ।
- ✓ विगत वर्षहरुमा सम्पन्न भएका गाउँसभा अधिवेशनका बैठकहरुबाट भएका निर्णयहरु ।
- ✓ सोह्रौं आवधिक योजनाले निर्धारण गरेका लक्ष्य तथा प्राथमिकताहरु ।
- ✓ विभिन्न राजनितिक दल लगायत बुद्धिजीवी, विज्ञ, नागरिक अगुवाहरुसँगको परामर्शबाट प्राप्त राय सुभाबहरु ।
- ✓ संयुक्त राष्ट्रसंघले निर्धारण गरेका दिगो विकासका लक्ष्यहरु

क्षेत्रगत नीति :

सभाध्यक्ष ज्यू

सभाका सदस्यहरु

गाउँपालिकालाई प्राप्त भएका सबै सम्भावना र अवसरहरुलाई सम्पत्तिको रूपमा ग्रहण गर्दै संवैधानिक व्यवस्था अनुरूप सामाजिक सद्भाव, राष्ट्रिय एकता, सांस्कृतिक र धार्मिक सहिष्णुता एवं उदार मुल्यहरुको अभिवृद्धि गरिनुका अतिरिक्त वैज्ञानिक, मानवतावादी र आधुनिक चिन्तनलाई प्रश्रय दिदै प्राकृतिक श्रोत माथि स्थानीय जनताको अक्षयुण अधिकारको पूर्ण रक्षागरी प्राकृतिक श्रोतमा स्थानीय समुदायको पहुँचको संवैधानिक प्रावधान कार्यान्वयनमा जोड दिईनेछ । यसैको जगमा टेकेर समृद्ध सुर्नया गाउँपालिका निर्माण गर्ने प्रतिबद्धताका साथ विभिन्न माध्यमबाट हामिलाई आएका सकारात्मक सुभाबहरुलाई समेत समेटी अब म यस गाउँपालिकाको आगामी वर्षको वार्षिक योजना तथा बजेटका मुख्य-मुख्य क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरु प्रस्तुत गर्दछु ।

क) आर्थिक बिकास सम्बन्धी नीति :

अ) कृषि :

- चिया तथा कफी खेतीका लागि सम्भावित क्षेत्र (धुलिधार, रडिगाउँ, मुसे, दाडल धनाडी) क्षेत्रलगायत अन्य क्षेत्र पहिचान गरि व्यवसायीक ढंगबाट अगाडी बढाउन पहल गरिनेछ ।

- गाउँपालिकाले आफ्नै स्वामित्वमा संचालन गरेको कृषि नर्सरीलाई आधुनिक नर्सरीको रूपमा विकास गरी स्थानीय फलफुल, तरकारी तथा खाद्यान्न बालीका उन्नत बीउबिजन उत्पादन गरी कृषकहरूलाई वितरण गरिनेछ ।
- यन्त्रिक तथा कृषि प्रणालीका लागि किसानहरूलाई आवश्यक तालिम प्रदान गरिनेछ ।
- प्रत्येक वडामा साना व्यवसायिक कृषिउत्पादन केन्द्र (पकेट क्षेत्र) स्थापना गरी कृषकहरूलाई आधुनिक तथा व्यवसायिक खेती तर्फ उत्प्रेरित गर्दै समुहिक खेती को माध्यमबाट युवाहरूलाई कृषिसंग जोडिनेछ ।
- कृषियोग्य भूमिको पूर्ण उपयोग सुनिश्चित गर्न गाउँपालिकाभित्र रहेका कुनै पनि कृषि योग्य जमिन बाँझो राख्न दिइनेछैन । बाँझो जमिनमा खेती गर्न चाहने जो कोही कृषकहरूलाई असल कृषि अभ्यास कार्यक्रम संचालन गरी ऋण उपलब्ध गराउनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र सुन्या नदीको आसपासका खेतीयोग्य उर्वर जमिनमा पर्याप्तता सिंचाई सुविधा सुनिश्चित गर्न संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र अन्य निकायहरूसंगको सहकार्य तथा लागत साभेदारीमा लिफ्ट सिंचाई कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र रहेका सिङ बैंकको स्तरोन्नती गरी कृषकहरूलाई धान,मकै र गहुँको गुणस्तरिय उन्नत बीउ उत्पादन गर्न विशेष जोड दिइनेछ ।
- कृषि तथा पशुपन्छी बीमा र खेतीयोग्य जमिनको माटो परिक्षण कार्य संचालनमा ल्याइनेछ ।
- कृषि उपजहरूलाई सहजरूपमा बजार सम्म पुर्याउनका लागि कृषि उत्पादन क्षेत्रहरूसम्म जोडने सडक तथा अन्य पुर्वाधारहरूको विस्तार गरिने ।
- गाउँपालिकामा कृषि शित भण्डार (कोल्ड स्टोर) निर्माणका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

आ) पशु विकास :

- वैदेशिक रोजगारीलाई कम गर्नुका साथै स्थानीय स्तरमा रोजगारी सिर्जना गर्न कृषि, पशुपालन र उद्योग व्यावसायहरूको स्थापना गरि व्यावसायिकरणमा विशेष प्राथमिकता सहित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- स्थानीय व्यक्तिहरूलाई प्राविधिक सिप दिई (JTA), ती प्राविधिकहरू कृषकको गोठ तथा फर्ममा पुगी पशुपन्छी सम्बन्धि सेवा दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- मेडिकल उपचार, गाइनोक्लोजिकल उपचार र माईनर सर्जिकल उपचार संचालन गरिनेछ छ ।
- कृषि तथा पशुजन्य वस्तुहरूको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी लक्षित वर्गको आय आर्जन अभिवृद्धिमा जोड दिइनेछ ।
- पशुपन्छीमा हुने विभिन्न किसिमको जोखिम न्यूनिकरण गर्न पशुपन्छी विमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिने छ । पशुपन्छी विकास शाखा बाट संचालन हुने अनुदानका कार्यक्रममा विमा अनिवार्य गरिने नीति लिइने छ ।

- व्यवसायिक कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनमा कृषकहरुलाई सघाउ पुऱ्याउने खालका कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।

- साना तथा निर्वाहमुखी पशुपालन गर्ने कृषकलाई घाँस, गोठ, खोर निर्माणमा विशेष सहूलियत दिने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

- आधारभुत भेटेनरी प्रोगशाला कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

इ) सहकारी

- रोजगारी र उत्पादन बृद्धिका लागि एक सहकारी एक बस्तु उत्पादन कार्यलाई प्रोत्साहन दिईनेछ ।
- गाउँपालिका स्थित सहकारी संस्थाहरु अनुमति, नियमन, विस्तार, प्रशिक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- सहकारीको माध्यमबाट स्थानीय स्रोत साधन,श्रम, सीप र पूँजीको अधिकतम परिचालन गरी आर्थिक, सामाजिक रुपान्तरण गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाक्षेत्र भित्रका सहकारी संस्थाहरुको लगत अद्यावधिक गर्ने, क्षमता विकास गर्ने, साभेदारीमा गरिवी न्युनीकरणका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, प्रतिवेदन प्रणाली व्यवस्थित गर्ने लगायत संस्थाहरुको अनुगमन सुपरीवेक्षण गर्ने कार्य गरिनेछ र सोका लागि आवश्यक कार्यक्रम एवम् बजेट व्यवस्था गरिनेछ।
- सहकारी संचालनको लागि आवश्यक कानूनहरुको निर्माण कार्य गर्दै, संस्थाहरुको नियमन र व्यवस्थापन गर्नका साथै बैंक तथा सहकारीहरु संगको सहकार्यमा साना किसान सहकारी संघसंस्थाहरु संग व्यवसायिक किसानहरुको वित्तीय सेवा प्रवाहमा पहुँच बढाउन प्रयास गरिनेछ ।
- सवैधानिक व्यवस्था अनुसार स्थानीय स्वरोजगार बृद्धि र गाउँपालिकाको आर्थिक विकासलाई अगाडी बढाउन सरकारी,सहकारी र निजी गरी तिन खम्बे अर्थ नीति कार्यान्वयन गर्दै समृद्ध सुर्नया गाउँपालिका निर्माणका लागि लगानी मैत्री गाउँपालिका बनाउन पहल गरिनेछ ।

ई) पर्यटन

- सुर्नया गाउँपालिकाभित्र पर्ने ऐतिहासिक, सांस्कृतिक,धार्मिक, सम्पदाहरुको अध्ययन अनुसन्धान गरी संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- पर्यटकीय क्षेत्रहरुमा होटल, लज, रिसोर्ट खोल्न निजी-सार्वजनिक साभेदारीमा पर्यटकिय स्थलहरुको प्राकृतिक सौन्दर्यतामा खलल् पुऱ्याउन नदिने र स्वच्छता तथा सरसफाईमा विशेष ध्यान दिन आवश्यक पहल गर्ने नीति लिइनेछ ।
- धार्मिक तथा पर्यटकिय क्षेत्रको उजागर गर्न एवं सुर्नयाको पहिचान भल्किने गरी विभिन्न कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- रौलाकेदार र पातालभुमेश्वर र गोफाकेदार, गोपेश्वर लगायत अन्य क्षेत्रलाई धार्मिक पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने नीति लिइनुका साथै राष्ट्रियस्तरको पर्यटकीय क्षेत्र घोषणा गराउन पहल गरिनेछ ।

उ) श्रम तथा रोजगार

- करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई कम्तीमा न्युनतम पारिश्रामिक दिई सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्ध गरिनेछ ।

- गाउँपालिकामा रहेका बेरोजगार युवाहरुको तथ्यांक लिई उनीहरुको सीपको आधारमा गाउँपालिका तथा वडा स्तरीय आयोजनाहरुमा श्रम सहभागिता गराई रोजगारी सिर्जना गरी उनीहरुलाई क्षमताको आधारमा काममा समावेश गराई रोजगारतर्फ आकर्षित गरिने छ ।
- सेवा शिक्षक बेरोजगार युवाको वडा स्तरिय बेरोजगार बैंक बनाई रोजगार सम्बन्धी सुचनाको पहुँच पुर्याउने र लोक सेवा लगायत अन्य व्यवसायीक सेवा प्रवेशका लागी तालिम तयारी कक्षा सञ्चालन गरिनेछ साथै गाउँपालिका भित्रका युवायुवतिको सिप विकास गरी क्षमतावान एवं सक्षम बनाईनेछ ।
- रोजगार सेवा केन्द्रलाई सुदृढ गर्दै श्रम सूचना बैंक स्थापना गर्दै रोजगारदाता र रोजगारीको खोजीमा रहेका बीच सम्पर्क स्थापित गरी यस क्षेत्रमा हुने बिकास निर्माणका कार्यहरुमा सम्भव भए सम्म गाउँपालिका क्षेत्रकै श्रमिकहरु प्रयोग गर्नका लागि निजी क्षेत्रसँग पनि आवश्यक समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
- प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन आवश्यक नीति बनाई कमजोर आर्थिक अवस्था भएका दलित, महिला र युवालाई प्राथमिकता दिई बजेटको सदुपयोग गरिनेछ । र विकास कार्यलाई दिगो बनाउन गाउँपालिकाबाट निर्माण सामाग्रीका लागी आवश्यक बजेट विनियोजन गरिनुका साथै गाउँपालिका र कार्यक्रम बिच तादात्म्यता गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्रमा सिप सिकेका श्रमिकहरुलाई सिप परिक्षण गरी सिप सिकेको प्रमाणपत्र उपलब्ध गराई उनीहरुको सिपलाई पालिकाको विकास निर्माणको काम उपयोग गरिनेछ ।

ऊ) उद्योग/वाणिज्य

- लघु उद्यम विकास कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिई विपन्न महिला र पिछडिएको वर्गलाई उद्यमशिलता विकास तथा स्थानीय स्तरको स्रोत साधनको सदुपयोग गरी व्यवसायिक उत्पादन वृद्धिमा जोड दिईनेछ ।
- सिपमुलक तालिम जस्तै : ईलेक्ट्रिसियन, प्लम्बर, डेन्टिड, पेन्टिड, व्युटिसियन, डेरी प्रोडक्ट, सिकर्मी, डकर्मी, ग्यारेज, हेयर कटिड, स्यानिटरी प्याड, मसला उद्योग, अल्लो प्रशोधन र कृषि उत्पादन सम्बन्धी ज्ञानका गुणस्तरिय तालिम मागमा आधारित रहि निरन्तर प्रदान गरिनेछ ।
- यस गाउँपालिकामा उच्च मुल्यवृद्धिलाई मध्यनजर गरी कृषि सहकारीको माध्यमबाट सुपथ मुल्य पसल तथा खाद्य डिपो संचालन गरिनेछन ।
- यस गाउँपालिकाका ८ वटै वडामा संचालनमा रहेका परम्परागत उद्यम हरुको स्तरोन्नती गरिनेछ ।
- उद्योग क्षेत्रको आवश्यक जनशक्तिको विकास मार्फत स्थानीय स्तरमै रोजगारी सिर्जना गरी गाउँपालिकालाई समृद्ध बनाईनेछ ।
- मसला खेती गर्ने किसानहरुलाई सम्भावित क्षेत्रमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।

ख) सामाजिक बिकास नीति :

अ) शिक्षा

१ सामुदायिक विद्यालयहरुप्रति अभिभावक को जागरुकयता तथा विद्यालय शिक्षा प्रति लगाव बढाउन अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम लागु गरिने ।

२ आधारभुत तह कक्षा ५ र ८ लाई उत्तिर्ण परीक्षालाई मर्यादित र व्यवस्थित बनाउन पालिका स्तरीय परीक्षा संचालन गरिनेछ ।

३ एस.ईईको नतिजामा सुधार ल्याउन कक्षा १० मा अध्ययनरत बालबालिकाहरुका लागि गणित, विज्ञान तथा प्रविधी र अंग्रेजी विषयको अतिरिक्त कक्षा संचालनलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

४ यस गाउँपालिकाका सामुदायिक विद्यालयहरुको शैक्षिक सुधार गर्न प्रअ, वि.व्य.स. र सि.अ.स.हरुको नमुना विद्यालय अवलोकन भ्रमणलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

५ मागमा आधारित विषयगत शिक्षाहरुको पुर्नताजकीय तालिमको व्यवस्था मिलाईनेछ

६ सबै सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरुमा किशोर किशोरीमैत्री सूचना केन्द्र स्थापना गरिनका साथै स्थापना भएका सूचना केन्द्रहरुलाई थप व्यवस्थित र सुदृढिकरण गरिनेछ।

७ सामुदायिक विद्यालयहरुको शैक्षिक, भौतिक तथा सांगठनिक व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी र नतिजा मुखि बनाउन वि.व्य.स. तथा शि.अ.स.का पदाधिकारीहरुका लागि अभिमुखिकरण कार्यक्रमको व्यवस्था मिलाईनेछ ।

८ विद्यार्थीहरुको सिकाइमा थप अभिवृद्धि गर्न सबै विद्यालयहरुमा प्रत्येक शुक्रबार अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन गर्न शैक्षिक क्यालेन्डरको व्यवस्था मिलाईनेछ साथै पालिका स्तरीय अतिरिक्त कृयाकलापहरुलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

९ विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना SESP लाई यस वर्ष देखि कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

१० सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत बालबिकास शिक्षक, विद्यालय कर्मचारी तथा गाउँपालिका अनुदान शिक्षकहरुलाई उच्चमनोबलका साथ कार्यक्षेत्रमा काम गर्न प्रोत्साहनको व्यवस्था मिलाईनेछ ।

११ विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर कार्यक्रम सुधार गर्न पालिका स्तरीय शैक्षिक सम्मेलन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

१२ आधारभुत तह कक्षा १-५ का बालबालिकाहरुलाई सिकाइमा रुचि वढाउन तथा बालमैत्रि कक्षाकोठा व्यवस्थापन गर्न शैक्षिक सामाग्रीको व्यवस्था मिलाईनेछ ।

१३ स्थानीय पाठ्यक्रम प्रवोधिकरण कार्यक्रम संचालन गरिनुका साथै वृहत योनिकता शिक्षालाई पाठ्यक्रममा समेटिने ।

१४ प्र.अ.व्यवस्थापन तथा क्षमता विकास तालिम संचालन गरिनेछ ।

१५ सामुदायिक विद्यालयमाहरुमा कार्यरत शिक्षक कर्मचारी र विद्यार्थीहरुको स्वास्थ्यलाई नियमित जाँच तथा परीक्षण गर्न का साथै स्वास्थ्य शिक्षाको बारेमा बालबालिकाहरुलाई जानकारी गराउन विद्यालय नर्स कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।

१६ योग शिक्षालाई निरन्तरता दिईनेछ ।

१७ रौलेश्वर क्याम्पसको व्यवस्थापन र संचालनका लागि आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।

१७ सामुदायिक विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरुलाई सार्वजनिक खरिद, लेखाप्रणाली र जिन्सी सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गरी विद्यालयनको आर्थिक सुशासन कायम गर्न गाउँपालिकाले लेखापरीक्षण गर्ने SAS लाई निरन्तरता दिईनेछ ।

ख) युवा तथा खेलकुद:

- सुर्न्या गाउँपालिका स्तरीय राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगिता संचालन गर्न आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ र नियमित संचालन गरिनेछ ।
- माध्यमिक विद्यालयमा अध्ययनरत बालवातिरलाई भलिबल कबड्डी र एथलेक्स खेलको प्रशिक्षण गराउन विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकहरूमध्येबाट खेलकुद शिक्षक छनौट गरी तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।

- युवाहरूलाई सरकारका हरेक कृयाकलापमा सहभागिता गराई विकासलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि आवश्यक राय/सुझाव लिन जनप्रतिनिधिसंग युवा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भरिका युवा खेलाडीहरूको क्षमता पहिचान गरी खेलकुद क्षेत्रमा अग्रसर हुन तालिम तथा अन्य अवसरहरू प्रदान गरिनेछ ।
- **राष्ट्रका लागि खेलकुद, स्वास्थ्यका लागि खेलकुद** भन्ने मूल मन्त्रलाई आत्मसात गर्दै पालिका स्तरिय खेलकुद मैदान निर्माण गरिनेछ ।
- पछिल्लो समयो क्रिकेट खेल प्रती युवा तथा बालबालिकाको रुची बढिरहेकोले क्रिकेट खेल प्रोत्साहनका लागि पहल गरिनेछ ।
- खेल क्षेत्रको सुदृढिकरणका लागि प्रत्येक विद्यालयका खेल शिक्षकलाई आवश्यक तालिमको व्यवस्था गरिनेछ।
- **योग गरौं स्वस्थ बनौं** भन्ने नारालाई साकार पार्न पालिकाका सबै विद्यालयमा योग प्रशिक्षक निर्माण गरिनुका साथै यसै वर्ष निर्माण गरिने कक्षा ४ देखी ८ सम्मको स्थानीय तहले निर्माण गर्नुपर्ने पाठ्यक्रममा समेत योग सम्बन्धि विषय वस्तुमा समावेश गरिनेछ ।

इ) स्वास्थ्य

- संविधानमा मौलिक हकका रुपमा रहेको गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवा सबै नागरिकको सहज पहुचमा पुग्नेगरी प्रभावकारी रुपमा उपलब्ध गराउने एवं आधारभुत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क रुपमा उपलब्ध गराईनेछ, र गुणस्तरिय तथा स्वास्थ्य बर्द्धक खाद्य पदार्थको प्रवर्द्धन र प्रयोग मार्फत कुपोषणलाई न्यूनीकरण गर्दै लैजाने र कुपोषण उपचार केन्द्रको सुदृढिकरण गर्दै यस गाउँपालिकालाई पोषणयुक्त गाउँपालिका बनाउने कार्य अगाडी बढाउन **म स्वस्थ मेरो गाउँपालिका स्वस्थ** भन्ने अवधारणा कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।
- गाउँपालिकाक्षेत्र भित्र जेष्ठ नागरिक एवं प्रत्येक वडावासीको पहुँच पुग्ने गरी विशेषज्ञ सेवा सहितको घुम्ती स्वास्थ्य शिविर संचालन गरिनेछ, र मधुमेह, उच्च रक्तचाप, मृगौला, क्यान्सर, मुटु रोग, आडखस्ने समस्या जस्ता रोगहरूको निशुल्क स्वास्थ्य परिक्षण शिविर, आँखा र दन्त शिविर संचालन गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तरियता कायम गर्न प्राविधिक जनशक्तिको क्षमता विकासका साथै स्वास्थ्य संस्थाहरूको स्तरोन्नतिका लागि सम्बन्धित निकायमा अनुरोध गर्ने तथा स्वास्थ्य सेवालाई भरपर्दो र गुणस्तरिय बनाईनेछ ।
- गाउँपालिकामा निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको १० शैयाको आधारभुत अस्पताल निर्माणको कार्य छिटो सम्पन्न गरी शल्यक्रिया सहितको प्रसुती र पाठेघर सम्बन्धी उपचार, नसा तथा हाडजोर्नी सम्बन्धी सेवा र जनरल फिजिसियन सेवा संचालनमा ल्याईनेछ, र अन्य सेवाहरू क्रमश थप्दै लगिनेछ ।

- गाउँपालिकाका सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र र आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरूमा स्थापना भएका बर्थिङ्ग सेन्टरहरूको स्तरोन्नती गरि पूर्ण सँस्थागत सुत्केरी हुने गाउँपालिकाको रूपमा स्थापित गरिनेछ ।
- प्रत्येक बालबालिकाहरूले पूर्ण खोप पाउनु उनीहरूको **नैसर्गिक अधिकार** हो भन्दै जन्मेदेखि २३ महिनासम्मका बालबालिकाहरूलाई राष्ट्रिय तालिका अनुसार पूर्ण रूपमा गुणस्तरिय खोप सेवा संचालन गर्न खोपकेन्द्रहरूको भौतिक अवस्था क्रमिक रूपमा सुधार गर्दै लगिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा हुन सक्ने दैवी प्रकोप तथा महामारीको समयमै व्यवस्थापन गर्नका लागि सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरि सोको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- महिला स्वास्थ्य स्वमसेविकाहरूको मनोबल उच्च हुने खालका प्रोत्साहनमुलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- सुनौलो हजार दिनका बालबालिकाको, सुत्केरी तथा गर्भवतीलाई लक्षित गरी स्वास्थ्य तथा पोषणका कार्यक्रमहरू संचालनका लागि आवश्यक बजेट तथा कार्यक्रमको तर्जुमा गरिनेछ ।
- यस पालिकाभित्र स्वास्थ्य क्षेत्रमा भए गरेका कार्यहरूको चुस्त दुरुस्त अभिलेख राखि माथिल्लो निकायमा प्रतिवेदन पठाउने प्रणालीको विकास गर्न प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाका कर्मचारीहरूलाई क्षमता विकास गराई सो कार्यका लागि आवश्यक पर्न जाने सामग्रीको उपलब्धता गरी सेवा सञ्चालन गरिनेछ ।
- पालिका क्षेत्रमा **स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमलाई** प्रभावकारी रूपमा आम जनतासम्म पुऱ्याई उक्त कार्यक्रमबाट अधिक लाभ लिनका लागि पहल साथै दर्ता सहयोगीहरूको क्षमता अभिवृद्धी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- **“स्वस्थ शरिर स्वस्थ दिमाग”** भन्ने नारालाई ध्यानमा राखी १८ वर्ष मुनिका बालबालिकालाई धुम्रपान,मद्यपान तथा लागुपदार्थबाट टाढा राख्न प्रेरणादायी शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- टोल टोलमा स्टेचरको व्यवस्था गरिनुका साथै आकस्मिक दुर्घटना, सडक दुर्घटना र प्रसुती महिलालाई गाउँपालिकाको एम्बुलेन्सले नजिकको अस्पतालसम्म पुर्याउन व्यवस्था गरिएको निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा लाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- गाउँघर क्लिनिक र खोपकेन्द्रहरूबाट स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्न आवश्यक भौतिक पुर्वाधारहरूको व्यवस्था गरिनेछ ।
- आरोग्य केन्द्रको उचित व्यवस्थापन गर्दै आयुर्वेद उपचार पद्धतीलाई बढावा दिईनेछ ।
- नवजात शिशुको स्वास्थ्य सुधारका लागि कार्यपालिका सदस्य आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

ई) खानेपानी तथा सरसफाई

- खानेपानीको समस्या रहेका टोल बस्तीहरूमा समस्या समाधान गर्न पहल गरिनेछ ।
- **स्वच्छ पानी स्वस्थ जिन्दगानी** को अवधारणालाई संस्थागत गर्नका लागि गाउँपालिकाका सबै क्षेत्रमा स्वस्थ स्वच्छ पानीको व्यवस्थापन र पानी खानेपानी सरसफाईको क्षेत्रमा कार्य गर्ने दातृ संस्था एवम् गैर सरकारी संस्थासँग समन्वय बढाई गाउँपालिकाबाट पनि उक्त कार्यको शुरुवात गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र मुहान भएको खानेपानीको गुणस्तर मापन गरी मुहानको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन मार्फत गुणस्तरयुक्त पानीमा जोड दिईनेछ।

- आफ्नो घर अगाडि आफैले सरसफाई गर्नुपर्ने अवधारणाका साथ व्यवहार परिवर्तनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

उ) लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति :

महिला ,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक

- गाउँपालिकास्तर ,वडास्तर तथा समुदाय स्तरमा गठन गरिने विभिन्न संजाल,समुह तथा समितिहरूमा महिला ,दलित,अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, यौनिक अल्पसंख्यक,सिमान्तकृत तथा पछाडि पारिएका वर्ग र समुदायको समानुपातिक र समावेशी सहभागिताको आधारमा प्रतिनिधित्व तथा सहभागिताको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) नीति लागु गरी सो को लेखाजोखा गरी त्यसबाट देखाएका समस्याहरूको समाधानको लागि लैससास मुलप्रवाहिकरण योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- लैससासको अवधारणामा समानता ल्याउन मानवीय संसाधनको व्यवस्था गरिनेछ ।
- लैङ्गिक हिंसा, मानव वेचबिखन, बालविवाह, बहुविवाह तथा छाउपडीजस्ता कुप्रथा जस्ता सामाजिक विकृति तथा अपराधजन्य कार्यलाई न्यूनीकरण र निरुत्साहित गर्ने शुन्य सहनशीलताको नीति लिइनेछ ।
- लैगिक हिंसा कोषको स्थापना गरी सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- गाउँपालिकाका किशोर, किशोरीहरूका लागि आत्मसुरक्षा तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- महिला तथा एकल महिलाहरूलाई आत्मनिर्भर बनाउन सिप विकास र उद्यमशीलता तालिमबाट आर्थिक विकास तथा स्वावलम्बन गरिनेछ ।
- असमानता ,भेदभाव ,परम्परागत मुल्यमान्यता तथा स्थानिय रुपमा अभ्यास भएका केहि हानिकारक व्यवहारहरू कसरी समतामूलक र न्यायोचित समानको लागि अवरोध हुन भन्ने सम्बन्धमा सुचनामूलक स्रोत सामाग्री प्रकाशित गर्ने र सो सम्बन्धमा तालिम, अन्तरक्रिया , छलफलजस्ता कार्यक्रमहरूको आयोजना निरन्तर रुपमा गरिनेछ ।
- एकल पुरुषको सम्मानका लागि विदुर कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- लिङ्गमा आधारित हिंसा र भेदभावपूर्ण व्यवहार विरुद्धका हरेक कृयाकलाप तथा कार्यक्रमहरूमा किशोर तथा पुरुषहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता पुऱ्याउन प्रत्येक माध्यमिक विद्यालयहरूमा अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- जातीय आधारमा हुने छुवाछुत, भेदभाव र विभेदहरूलाई न्युनीकरण गर्दै विभेद मुक्त सुर्नया गाउँपालिका निर्माण गर्ने नीति लिइनेछ ।
- महिला संजाल, दलित नेटवर्क, युवा संजाल, बाल संजाल, वृद्ध वृद्धा सम्मान कार्यक्रमहरू पारदर्शि रुपमा प्रत्येक वडामा नियमित सञ्चालन गरिनेछ ।
- वास्तविक अपाङ्गताको तथ्याङ्क (संख्या, सिप, क्षमता) संकलन गरीने छ र अपाङ्गता परिचयपत्र बितरण कार्यविधि २०७५ बमोजिम अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई परिचयपत्र लगायतका स्थानीय सरकारले प्रदान

गर्ने सेवा सुविधाहरु सरल तरिकाले उपलब्ध गराउन घुम्ती शिविर संचालनलाई थप प्रभावकारी र व्यवस्थित गरिनेछ ।

- बालबालिकाहरुको क्षमता अभिवृद्धिका साथै हकहित प्रवर्द्धन गर्न **बालबालिकासंग अध्यक्ष कार्यक्रम** सञ्चालनमा ल्याईनेछ ।
- समुदायमा रहेका एकदमै विपन्न र एकल महिलाहरुलाई सहायता प्रदान गर्न **एकल महिलाहरुसंग उपाध्यक्ष कार्यक्रम** सञ्चालनमा ल्याईनेछ ।
- अपाङ्ग परिचयपत्र वितरणलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न डिजिटल अपाङ्ग परिचय पत्र वितरण गरिनेछ ।

ऊ) साँस्कृतिक प्रवर्द्धन

- यस क्षेत्रमा रहेका विभिन्न समुदायहरुले मनाउँदै आएका गौरा, होली, आदी चाड पर्व, धर्म संस्कृती लगायत मठ मन्दिर, फाग, सगुन संरक्षण र संस्वर्धन मा जोड दिईनेछ ।
- धार्मिक,साँस्कृतिक तथा ऐतिहासिक महत्व बोकेका स्थान तथा सम्पदाहरुको खोजी र मौलिकता लाई संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्दै लगिनेछ ।
- स्थानीय भाषा, लिपी,साहित्य र कलालाई प्राथमीकताका साथ संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिनेछ ।

ग) पुर्वाधार बिकास सम्बन्धी नीति

- उच्च बेरोजगारीतालाई सम्बोधन र रोजगारी सृजना गराउन जनशक्तीको वर्गिकरण गरि आवश्यक सिप दिई दक्ष र अदक्ष जनशक्तीलाई भौतिक पुर्वाधार निर्माण कार्यमा प्रयोग गरिनेछ ।
- विकास निर्माणका कार्यहरुलाई दिगो समावेशी र परिणाममुखी बनाउन सुर्नया गाउँपालिकाको रणनीतिक विकास गुरुयोजना तयार गरिनेछ ।
- संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र यस गाउँपालिका अन्तरगतका योजनाहरु एकद्वार प्रणाली सञ्चालन गर्ने गरी आपसी समन्वय गरी योजनाहरु नदोहोरिने गरी व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- प्रत्येक टोल र वडामा मौजुदा योजनाहरुको समिक्षा गरी समस्याहरुको पहिचान गर्दै प्रभावकारी संयन्त्र मार्फत व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाका प्रमुख पुर्वाधार विकासका लागि आवश्यकता अनुरूप बजेट विनियोजन गरिनेछ । चालु आ.व.का अधुरा, क्रमागत योजनाहरु, आयोजनाको निरन्तरता र नयाँ आवश्यक पुर्वाधार निर्माणलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।
- नेपाल सरकारद्वारा निर्धारण गरिएको मार्गदर्शन एवं राष्ट्रिय भवन निर्माण संहिता समेतका आधारमा निर्धारण गरिएको भवन निर्माण सम्बन्धि मापदण्डलाई आधार मानी स्थानीय आवश्यकताका आधारमा समग्र सहरी विकास तथा भौतिक पुर्वाधार निर्माणलाई अगाडि बढाईनेछ ।
- “आवश्यकता र प्रतिफल” भन्ने नीतिका आधारमा सबै वडाहरुमा विकास निर्माण कार्यलाई अगाडी बढाईनेछ ।

- विभिन्न पूर्वाधार निर्माण योजनाहरूको नियमित संचालन गर्न मर्मत सम्भार, संचालन र व्यवस्थापनको लागि गाउँपालिका मर्मत सम्भार कोष संचालन गरिनेछ र वास्तविक आवश्यकताको आधारमा योजनाहरूको मर्मत संचालन गरिनेछ ।
- विगतमा निर्माण गरिएका योजनाहरूको दिगोपना र क्षमता अभिवृद्धि कार्यलाई मध्य नजर गरि उक्त योजनाहरूलाई स्वःसंचालित बनाउन आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- योजना कार्यान्वयन गर्दा योजनाको सम्झौता तथा फरफारक गर्दा Pre-project र post project photo को नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्रमा नक्सापाश नगरी बनाएका घरहरूको नक्सापासको प्रक्रिया अगाडि बढाई अभिलेखिकरण गरी नियमित गरिने छ । साथै नक्सापासको प्रकृत्यालाई अभै प्रभावकारी बनाई लागु गरिनेछ ।

सिंचाइ

- सिंचाई र खानेपानीको आवश्यक परिपूर्ति गर्न र उक्त योजनाको दिर्घकालीन योजनाका लागि खानेपानी श्रोत व्यवस्थापन योजना सम्बन्धि अध्ययन गरि अगाडी बढाईनेछ ।
- सुर्नया नदीको वरिपरिको भागमा कृषि उपजहरु उत्पादनका लागि सिंचाइ सुविधा पुर्याउन लिफ्ट सिंचाइ योजना निर्माण गर्नका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरि लिफ्ट सिंचाइ योजना निर्माणमा विषेश जोड दिईनेछ ।

विद्युत/उर्जा

- विद्युत लाइन विस्तार नभएका वडा ,वस्ती तथा टोलहरूमा विद्युतीकरणको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ, र विद्युत लाईन पुगेका स्थानमा गुणस्तरिय विद्युत सेवा सञ्चालन गराउन निरन्तरता दिईनेछ ।
- स्थानीय स्तरको बस्ती र घरेलु उद्योग संचालनको लागि गाउँपालिका भित्रको खोलाहरुबाट साना जलविद्युत उत्पादन गर्नका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरि नविकरणिय उर्जा निर्माण कार्यलाई अगाडी बढाउन पहल गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र रहेका साना जलविद्युत परियोजनाको निरन्तरता दिन आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र पर्ने सडकको विभिन्न स्थानमा सडक सौर्य बत्ती वा विद्युत जडान गरिनेछ ।
- गाउँबासिहरूलाई विद्युत महशुल बुझाउन सहजताका लागी पालिकास्तरमा विद्युत महशुल काउन्टर स्थापनाका लागि पहल गरिनेछ ।
- उज्यालो गाउँ, धुवाँ रहित गाउँ बनाउनका लागी वैकल्पिक उर्जासँगको समन्वयमा सुधारिएको चुलो सम्बन्धी तालिम दिईनेछ ।

यातायात

- सबै प्रकारका सडकहरूको नक्शाङ्कन गरी राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार सडकहरूको क्षेत्र निर्धारण हुनेगरी यातायात गुरुयोजना (MTMP) निर्माण गरी प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

- गाउँबासीहरूलाई सहज, सुलभ, र सुरक्षित यात्रा गर्नका लागि पालिकाका मुख्य मुख्य ठाउँहरूमा यात्रा प्रतिक्षालय क्रमशः निर्माण गर्ने नीति लिईनेछ ।
- गाउँपालिका भित्रका घोरटो बाटोलाई व्यवस्थित गरिने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- पालिकाका अधिकांश बस्तीहरूमा सडक संजालले जोडिईसकेकोले उक्त सडकहरूलाई स्तरोन्ती गर्नका लागि सिंगल कटिङ्ग रोडलाई डबल कटिङ्ग र डबल कटिङ्ग रोडलाई नाली सहितको ग्राभेल र ग्राभेल सडकलाई पक्की नाली सहित कालोपत्रे सडकमा स्तरोन्नती का लागी आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाका प्रत्येक प्रमुख सडकहरूमा सरसफाई, मर्मत सम्भारका लागी कर्मचारीको व्यवस्थापन गरिनुका साथै ग्रामिण भेगमा चल्ने यातायातलाई भरपर्दो, सुरक्षित, सर्वसुलभ र उचित व्यवस्थापन गरिनेछ ।

घ) वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि नीति

वन, वातावरण

- दिगो विकासका लक्ष्यहरूलाई आत्मसात गर्दै वन, वातावरण, जलवायु, पास्थितिक पद्धती, जैविक विविधताको संरक्षण गरि विकास निर्माण कार्यलाई अवलम्बन गरिनेछ ।
- गाउँभित्र रहेका सार्वजनिक जग्गाको लगत संकलन गरी संरक्षण गरिनेछ । त्यस्तासार्वजनिक जग्गाहरूमा वृक्षारोपण गरीनेछ । साथै भु बर्गिकरणको योजना बनाई कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
- जथाभावी रूपमा भइरहेको ढुंगा, गिट्टी र बालुवा उत्खनन् रोकी वन स्रोतको संरक्षण, व्यवस्थापन तथा सदुपयोग गरिनेछ ।
- जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक असरलाई न्यूनीकरण गर्न वार्षिक योजना तर्जुमा गर्दा विकास योजनालाई वातावरण मैत्री बनाउँदै लगिनेछ । रेड प्लस कार्वन सञ्चितबाट यो गाउँपालिकाले अनुदान प्राप्त गर्ने सम्भावना भएकाले वन क्षेत्रको व्यवस्थापन तथा विस्तार गरी आगामी ५ वर्ष भित्र गाउँपालिकालाई घरभित्रको धुवाँ रहितक्षेत्रको रूपमा विकास गर्ने अभियानलाई विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरूको सहयोगमा तिव्रता दिईनेछ ।
- गाउँपालिकाका सबै वडाहरूमा रहेका सामुदायिक वनहरूलाई संरण गर्नका लागि सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति गठन गरि क्षमता विकास गरिनेछ ।

अ) विपद व्यवस्थापन

- आकस्मिक रूपमा आई पर्ने माहामारी तथा विपत जन्य विभिन्न रोग ब्यादि, बाढि पहिरो र हावाहुरीलाई आकस्मिकरूपमा व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकामा विपद व्यवस्थापन कोषको स्थापना गरी व्यवस्थापन र परिचालन गरिनेछ ।
- सुर्नया गाउँपालिका पुर्वाधार विकास प्रक्रियामा विपत जोखिम न्युनिकरणका अवधारणालाई अवलम्बन गरिने छ ।

- स्थानीय विपद जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना तथा विपद पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गरि जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्दै लगिने छ । साथै स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना (LDCRMP) तर्जुमा गरि कार्यान्वयनमा ल्याउनेछ । यस्ता योजना तयारी तथा कार्यान्वयन गर्न विकास साभेदार सस्थाहरु संग सहकार्य गरिनेछ ।
- भू-क्षय तथा प्राकृतिक प्रकोपको दृष्टिकोणबाट संवेदनशील मानिएका क्षेत्रमा प्रकोपको जोखिमलाई व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा जोड दिइनेछ ।

आ) फोहोर मैला व्यवस्थापन

- फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि पालिकामा विभिन्न जनचेतनाका कार्यक्रम गर्न पहल गरिनेछ ।
- सुर्नया गाउँपालिकालाई स्वच्छ गाउँपालिकाको रूपमा स्थापित गर्न **जसले फोहोर गरेको हो, उसैले सफाई गर्नुपर्छ भन्ने** खालका जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- बजार क्षेत्र र सार्वजनिक स्थलमा क्रमशः सार्वजनिक शौचालय निर्माण गर्दै लगिने र मर्मत सम्भार तथा सञ्चालनको उचित व्यवस्था मिलाइनेछ । फोहोर व्यवस्थापनका लागि डस्टबिन राख्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरिनेछ ।

ड) सुशासन तथा संस्थागत बिकास सम्बन्धी नीति

अ) संस्थागत सुशासन

- गाउँपालिकामा E- governance प्रणालीको विकास गर्न आवश्यक पुर्वाधार निर्माण एवं सो को प्रभावकारी कार्यान्वय गर्ने नीति लिइनेछ ।
- पालिकामा हेल्प डेस्क व्यवस्थापन र गुनासो पेटिकामा आएका सुभाब तथा गुनासोहरुलाई समयमै फरछ्यौट गर्न गुनासो संयन्त्र गठन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको वेवसाईटमा गाउँपालिकाका गतिविधी तथा सूचनाहरु नियमितरूपमा सार्वजनिक गरी नागरिकको सूचनामा पहुँच पुर्याइनेछ साथै गाउँपालिकावाट प्रदान गर्दै आएका सेवा सुविधाहरुमा यान्त्रिककरण गरी कम्प्युटरको माध्यमवाट प्रदान गरिनेछ ।
- निर्वाचित जनप्रतिनिधी र कर्मचारीहरुकालागी आवश्यक पर्ने उपयुक्त तालिम, अध्ययन, अवलोकन गोष्ठीलाई प्राथमिकता दिई कर्मचारीको कार्यसम्पादन मुल्याङ्कन विधि प्रभावकारी र वैज्ञानिक बनाई प्रोत्साहन तथा दण्डात्मक पद्धतिका आधारमा कर्मचारीलाई सेवामुखी तथा जवाफदेही बनाइनेछ ।
- जेष्ठ नागरिक, दलित, विधवा महिला, एकल महिला, दलित वालवालिका, पूर्णअशक्त अपाङ्ग, आशिक अशक्त अपाङ्गहरुलाई प्रदान गरिदै आईरहेको सामाजिक सुरक्षा भता वितरण कार्य र व्यक्तिगत घटना दर्ता कार्य **Online System** लाई थप व्यवस्थित गरिनेछ ।
- सुशासनका आधारभूत पक्षहरु उत्तरदायित्व, जवाफदेहिता, पारदर्शीता, जनसहभागीता र सामाजिक भावनालाई प्रवर्द्धन गर्दै सेवाग्राहीहरुलाई सुशासनको अनुभूती दिलाउन गाउँपालिका तथा वडाहरुबाट

प्रदान गरिने सेवा प्रवाह तथा सञ्चालित आयोजनाहरू तथा कार्यक्रमहरूको चौमासिक सार्वजनिक सुनुवाई गरिनेछ । साथै ३ लाख भन्दा बढी लागत भएका योजना सूचना पाटीलाई व्यवस्थित गदै कामका आधारमा रकम भुक्तानी गरिने नीति लिइनेछ ।

- गाउँपालिकाबाट सञ्चालित आयोजना तथा कार्यक्रमलाई छिटो छरितो एवं प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्नका लागि प्रत्येक आर्थिक वर्षको वैशाख मसान्त भित्र सम्पन्न गरी सो को भुक्तानि तथा फरफारक गर्नेगरी कार्य योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- पेशकी, बेरुजु र भ्रष्टाचार विरुद्ध शुन्य शहनशिलताको नीतिलाई अवलम्बन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा आवश्यक विभिन्न ऐन, नियमावली, कार्यविधी निर्माण गरि लागु गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाक्षेत्रभित्र कालोबजारी, कृत्रिम अभाव, एकाधिकार सृजना गर्ने व्यवसायीलाई कारबाही गर्न संघीय तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरि अधि बढिनेछ । साथै बजार अनुगमनको कार्यलाई तिब्रताका साथ निरन्तरता दिइनेछ ।
- गाउँपालिकाका सेवा र सूचनाहरू अनलाईन मार्फत प्रवाहित गरी सेवा र सूचनामा सबैको पहुँच पुर्याइनेछ ।
- सुशासन, सूचनाको हकको प्रत्याभूति र जवाफदेहीताका विभिन्न संयन्त्र तथा औजारहरूको अभ्यासका लागि नागरिक सहभागिता, नागरिक समाज र सञ्चार क्षेत्रको भूमिकालाई प्रोत्साहित गर्ने खालका योजनाहरूलाई प्रोत्साहित गर्ने खालका कार्यक्रम गर्ने र सुशासनको क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थालाई सहयोग गरी असल अभ्यासहरूलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको संस्थागत स्वमूल्यांकनको नतिजाको आधारमा राम्रा अभ्यासहरूलाई निरन्तरता दिदै सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्रहरू पहिचान गरि क्षमता विकास योजना तयार गरिनेछ र त्यसको कार्यान्वयनमा तिब्रता ल्याइनेछ ।
- गाउँपालिकाको समग्र योजनाबद्ध विकासको लागी मध्यकालिन खर्च संरचना सहितको आवधिक योजनाका आधारमा विषयगत रणनीतिक योजना तथा वार्षिक योजना तयार गर्ने पद्धतिको विकास गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र रहेका सबै टोलहरू समावेश गरेर टोल विकास संस्था गठन गरी योजना तर्जुमा, उपभोक्ता समिती गठन, सार्वजनिक परिक्षण तथा अनुगमन कार्यमा परिचालन गरिनेछ । साथै टोल बस्तिमा सामाजिक सहिष्णुता कायम गर्न एवम् सामाजिक कुरितिहरूको उल्मुलन गर्न परिचालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाले बाल क्लब, टोल विकास संस्था, उपभोक्ता समिति, महिला समुह, कृषि समुह, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति, सहकारी लगायतका संस्थाहरू गठन गरी यिनिहरूको क्षमता विकास गरी विकास परिचालनमा समन्वय बढाइनेछ ।

आ)राजस्व

- कर तिर्नु कर्तव्य मात्र होईन गौरव पनि हो भन्ने सोचको विकास तथा कर कानुनको पालना गर्न करदाता साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- सुन्या गाउँपालिकाका सम्पूर्ण कर दाताहरूको तथ्याङ्क संकलन गरि अभिलेख अध्यावधीक गरिने छ । राजस्व परिचालन गर्न विभिन्न निकासंग समन्वय गरिनेछ ।

- गाउँपालिकाको राजस्व प्रशासन सुधारको लागि राजस्व सुधार योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा ल्याइने छ, साथै आर्थिक ऐन र कर तथा गैरकर राजस्व ऐन कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- करका दायरामा बृद्धी गरिनुका अतिरिक्त गाउँपालिकाको स्वायत्त अधिकार क्षेत्रभित्र रहने कर दस्तुरका वृहत क्षेत्रहरुको पहिचान सहित संकलन तथा व्यवस्थापनमा उपयुक्त नीति अपनाई श्रोत साधनको परिचालन गरिने तथा साविकको आन्तरिक श्रोत बृद्धी गर्दै लैजाने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- आन्तरिक राजस्व बृद्धीकालागि व्यवसाय करमा सार्वजनिक निजी साँभेदारीको अभ्यास अगाडी वढाईनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्र भित्र सञ्चालनमा रहेका उद्योग व्यवसायलाई करको दायरामा ल्याउन कर संकलन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन कर जागरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान गर्ने नीति लिईनेछ ।
- व्यवसाय कर, बहाल कर तथा अन्य श्रोतको लगत अध्यावधीक गरिदै लगिनेछ ।
- गाउँपालिकामा सफ्टवेयरको माध्यमबाट संकलन गरीने राजश्वलाई नागरीकको सहजताकालागी सफ्टवेयरको विस्तार मार्फत वडामै वडाबाटै राजश्व संकलन गर्ने व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाईनेछ ।
- आन्तरिक राजश्व बृद्धिका लागी व्यवसाय कर, मालपोत कर, बहाल कर तथा बहाल विटौली करको दायरा बढाउने नीति लिईनेछ ।
- महालेखा परिक्षकको कार्यालयले औल्याएका बेरुजुहरु समयमै फछ्छौट गर्न तदारुकताकासाथ कार्य गरिने छ र पालिकालाई बेरुजु शुन्य तथा वित्तिय अनुशासित गाउँपालिका बनाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

इ) सेवा प्रवाह

- सेवा प्रवाहको न्यूनतम मापदण्ड नमुनाको रुपमा तयार सो को कार्यान्वयन प्रणाली बनाई सर्वसुलभ सेवा प्रवाह गरिनेछ ।
- सेवाप्रवाहलाई प्रभाकारी बनाउन गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारिहरुको क्षमता विकासका लागी आवश्यक तालिमको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- सेवाको वरिपरि नागरिक नभई नागरिकको वरीपरी सेवा भन्ने सोचको विकास गर्दै आवश्यकता अनुसार नागरिकहरुको घर दैलोमै सेवा दिन घुम्ती सेवालाई थप प्रवाकारी बनाईनेछ ।
- पारदर्शितालाई आत्मासाथ गर्दै प्रविधिको प्रयोगमा अभिवृद्धि गरी गाउँपालिका र प्रत्येक वडा कार्यालयमा सेवा सम्बन्धी नागरिक वडापत्र राखी प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाले गरेका कामकारवाहीका सम्बन्धमा आम सुर्नया बासीहरुलाई जानकारी गराई पारदर्शिता मार्फत सुशासन अभिवृद्धिका लागी चौमासिक रुपमा सार्वजनिक सुनुवाईको व्यवस्था गरिनेछ ।

ई) सञ्चार र प्रविधी

- कार्यालयबाट सञ्चालन भएका योजना तथा कार्यक्रमहरुको सूचना तथा तथ्याङ्कको पहुचका निम्ति गाउँपालिकामा डिजिटल डिप्ले बोर्ड राखी प्रविष्ठ गरिने छ । प्राप्त सूचनाको ग्राफ तथा प्रगति चार्टहरु बनाई प्रगती समीक्षासँग आवद्ध गरी समीक्षा गर्दा लक्ष्य र प्रगतीमा केन्द्रित भएर गरिनेछ

- मोवाइल एपका माध्यमबाट गाउँवासीले सरल र सहज रूपमा सेवा प्राप्त गर्न आफूसँग सम्बन्धित सूचनाहरूको उपयोग गर्न सक्ने, पालिकाको सेवाका बारे जानकारी लिइ आफ्ना गुनासा र समस्या समाधान गर्न सक्ने व्यवस्था का लागि पहल गरिनेछ ।
- सि.सि.टिभिका माध्यमबाट प्रविधिमैत्री सुरक्षा नीति लिइने छ ।
- गाउँवासीहरूमा सुचनाको पहुँचलाई विस्तार गर्न टोल टोलमा सुचना केन्द्रको स्थापना गरिनेछ ।
- गाउँपालिका लगायत वडा कार्यालयहरूबाट अनलाईन माध्यमबाट प्रदान गरिने सेवालाई प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिकामा भरपर्दो इन्टरनेट जडान गरी व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयबाट गरिने सिफारिसहरूलाई डिजिटাইजेशन गरी सेवा प्रवाहमा सरल, सहज र अभिलेखिकरणका लागि कम्प्युटराइज डाटा बेसको व्यवस्था गरिनेछ ।

उ) न्यायिक समिति

- न्याय सम्पादनलाई वैज्ञानिक र प्रभावकारी बनाई सबै समुदायको पहुँच वढाई समुदायमा शान्तिपूर्ण वातावरण सृजना गर्न न्यायिक समितीको क्षमता अभिवृद्धि गरिने छ । साथै न्याय सम्पादनमा सहजताका लागि एक जना कानुनी सल्लाहकारको व्यवस्था गरिनेछ ।
- न्यायिक समितीको कार्यमा चुस्तता ल्याउन सबै वडामा छनोट गरिएका मेलमिलापकर्ताहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै सामुदायिक मेलमिलापको माध्यमबाट विवाद समाधानमा जोड दिईनेछ । साथै उत्कृष्ट मेलमिलापकर्ताहरू मध्येबाट सम्मान कार्यक्रमलाई जोड दिईनेछ ।
- बहुसरोकारवाला द्वन्द्व रुपान्तरण अभियान गाउँपालिका भरि संचाल गरिनेछ ।

ऊ) अन्य विविध नीतिहरू :

- गाउँकार्यपालिकाका कर्मचारी, पदाधीकारीहरू, राजनैतिक दल तथा सरोकारवालाहरूको क्षमता विकास तथा गाउँपालिकाको संस्थागत विकास कार्यलाई सुदृढ गरिनेछ, उक्त कार्यकोलागी विभिन्न संघ संस्थाहरूसँग समन्वय गरिने छ ।
- गाउँपालिका महासंघ साभेदार संस्थाहरू बहुक्षेत्रीय पोषण योजना लगायतका कार्यक्रम एवं अन्य संघसंस्था सहित सरोकारवालाहरूसँग समन्वय बढाइनेछ, साथै समन्वय बढाउन गाउँकार्यपालिका कार्यालयमा सहजता ल्याउन NGO desk स्थापना गरिने छ ।
- नेपाल सरकारको बहुक्षेत्रीय पोषण योजना तेस्रोले निर्धारण गरेका सूचक प्राप्तीमा सहयोग हुने गरि स्थानीय तहमा बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम मार्फत पोषणका अवस्था कमजोर रहेका बस्ती लक्षित पोषण सुधारका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
- साभेदारी गरिनेछ ।
- सुर्नया गाउँपालिकामा राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैर-सरकारी संस्थाहरूको लगानीलाई एक द्वार प्रणालीका आधारमा प्रोत्साहित गरिनेछ । उक्त संस्थाहरूको कार्यमा हुन सक्ने दोहोरोपन हटाउन, समन्वय र सहकार्य अभिवृद्धि गर्न गाउँपालिकाले विशेष संयन्त्र बनाई सम्पर्क व्यक्ति तोकिनेछ ।
- **योग गरौँ स्वास्थ्य बनौँ** भन्ने नाराका साथमा घरघरमा योग पुऱ्याउने कार्यक्रमको शुरुवात गर्नकालागि आरोग्य केन्द्रको सुदृढिकरण गरिनेछ ।

- हाल स्वदेश तथा विदेशमा रहेका गाउँपालिका क्षेत्रका ख्याति प्राप्त व्यक्ति, उच्च पदस्थ राजनीतिज्ञ, कर्मचारी, पूर्व प्रशासक, प्राध्यापक, साहित्यकार, उद्यमी, समाजसेवी, एवम् पदाधिकारी सहित सबै संग समन्वय गरी गाउँपालिकाको विकासका लागि मार्ग दर्शन एवम् स्रोत जुटाउने कार्य का लागि सुर्नया विज्ञ व्यक्ति समूह सूची तयार गरी निजहरु संगको सम्पर्क स्थापना गर्न भिडियो कन्फरेन्स, तथा समन्वय बैठक आयोजना गरिने छ ।
- गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका गैर सरकारी सामाजिक संस्थाहरुको प्रोफाइल तयार गरिनेछ ।
- भुमिको अभिलेख र सुचना प्रणाली तयार गरिने छ ।
- नेपाल सरकारको निति अनुरूप यस गाउँपालिका अन्तर्गत सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहीहरुको यथार्थ पहिचान गर्न र व्यक्तिगत घटना दर्ताको दोहोरो दर्ता रोक्नका लागि बायोमेट्रिक डिभाइस र आइरिस डिभाइस जडान गरिनेछ ।

आदरणीय सभाध्यक्ष ज्यू, सभाका सदस्यहरु

नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने सन्दर्भमा हामीले गरेको आग्रहलाई स्वीकार गरी बैठक,अन्तरक्रिया तथा छलफलमा उपस्थित भै हामीलाई उल्लेखनिय सुभाव,सल्लाह दिई सहयोग गर्नुहुने आदरणीय गाउँसभाका सदस्यज्यूहरु, विभिन्न समितिका संयोजक तथा सदस्यज्यूहरु, राजनितिक दलका प्रतिनिधिज्यू लगायत सम्पूर्ण समाजसेवी,बुद्धिजीवी महानुभावज्यूलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । यस गाउँसभा सम्पन्न गर्न अहोरात्र कार्यमा खटिई सहयोग गर्नु हुने गाउँपालिकाका कर्मचारी साथीहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियामा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रुपमा संलग्न रहनु हुने विषयगत समितीका पदाधिकारी शाखाका प्रमुख तथा प्रतिनिधिज्यूहरु हामीलाई रचनात्मक सुभाव सल्लाह दिनुहुने सम्पूर्ण आदरणीय व्यक्तित्वहरु प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

अन्तमा प्रस्तुत बजेट र कार्यक्रमको कार्यान्वयनको निम्ति यहाँहरुबाट प्राप्त हुने रचनात्मक सुभावलाई मार्गदर्शनको रुपमा लिएर सुर्नया गाउँपालिका कार्यान्वयनको निम्ती अगाडी वढ्ने विश्वास दिलाउदै कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयनमा यहाँहरु सबैको सहयोग निरन्तर रहने अपेक्षा गरेका छौ ।

धन्यवाद !

मन्जु महारा बोहरा

गाउँ सभा सदस्य

तथा

सुर्नया गा.पा. उपाध्यक्ष